

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

*ХАРЧЕВНИКОВА А.С., СТ. ВИКЛАДАЧ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У багатьох країнах світу туристична галузь є провідним сектором економіки, що досить швидко розвивається та забезпечує приріст валового внутрішнього продукту, створення нових робочих місць та гарантує дохідність капіталу. Саме туризм робить значний внесок в економіку держави, знайомить відвідувачів з історико-культурним середовищем населення регіону.

Останнім часом туристична галузь стала дуже важливим соціальним явищем, що здійснює істотний вплив на економіку багатьох розвинених країн та є однією з високодохідних галузей. Таким чином, туризм є невід'ємною частиною економічного розвитку кожної країни і є найважливішим фактором стабільності її економіки.

Кожного року у світі відбувається майже мільярд туристичних подорожей. Частка туризму у світовому ВВП становить майже 10 %, кожне 15 робоче місце створюється в галузі туризму, а загальний товарообіг світового туризму у 2016 році становив понад 2,0 трильйонів доларів США.

Україна має значний потенціал для розвитку даної галузі, сприятливий клімат, вигідне географічне положення в центрі Європи, велика кількість пам'яток – все це підтверджує, що туризм в Україні може стати одним з інструментів прискорення соціально-економічного розвитку держави. На даний час Україна належить до тих країн, що мають значний, але нереалізований туристичний потенціал. Основними перешкодами є чинники правового, економічного, соціального, екологічного, управлінського та культурного характеру. Тим самим українська економіка недоотримує від туристичного бізнесу чимало фінансових надходжень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем туризму присвячені роботи таких вчених, як: Ю. Бараш, В. Данильчук, В. Цибух, О. Кальченко, А. Гришук, Т. Ткаченко, В. Федорченко, А. Мазаракі, А. Терехух та інші.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є дослідження сучасного стану туристичної галузі в Україні та перспектив її розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна має величезний потенціал та всі передумови, щоб увійти до найрозвиненіших, у туристичному відношенні, країн світу, але складна політична та економічна ситуація в країні не дозволяє розвиватись туристичній галузі.

Останнім часом на туристичну галузь України впливають низка негативних чинників:

- відсутність послідовної державної політики в сфері туризму;
- багаторазова трансформація центрального органу виконавчої влади в сфері туризму;
- територіальні втрати та військові дії на території країни;
- негативні наслідки від нестабільності в політичному та економічному житті.

Усі ці чинники негативно вплинули на потік іноземних туристів до України, який за останні роки зменшився у два рази та у минулому році становив лише 12,9 млн. осіб. В наслідок цього, відбулося значне скорочення доходів від туристичних послуг, валютних надходжень, інвестицій в туристичну інфраструктуру, робочих місць.

На сьогоднішній день, через брак якісних маркетингових заходів, у світовому інформаційному просторі майже відсутня об'єктивна та актуальна інформація про Україну, різноманітність її туристичних ресурсів, а це, в свою чергу, шкодить туристичному іміджеві України. У результаті Україна стрімко втрачає свою популярність як туристична держава, оскільки, в уяві потенційних туристів складається враження повномасштабної війни, а вся країна сприймається, виключно, як «гаряча точка».

Органи державної влади вживають певних заходів щодо підвищення авторитету України на міжнародній арені, формування позитивного іміджу України та просування національного туристичного продукту на міжнародному та внутрішньому ринках. Міністерством економічного розвитку і торгівлі України у 2017 році було запущено програму підтримки туризму в Україні «Турист України», що є інструментом народної дипломатії у туризмі, який мотивує людей більше подорожувати країною. Він розрахований, як на українців так і на іноземців. Метою Національної програми лояльності «Турист України» є розвиток внутрішнього туризму в

Україні, покращення якості туристичних та ділових подорожей, створення вигідних, комфортних і цікавих пропозицій для мандрівників, а також анонсування всеукраїнського набору волонтерів для тестування унікального для України мобільного туристичного додатку «Турист України».

Однак, недостатня кількість бюджетних асигнування на реалізацію заходів у сфері туризму та курортів (30,486 млн. грн.), розпорошена державна система управління та недосконалість норм діючого законодавства гальмують активізацію розвитку сфери туризму, а відсутність державної політики унеможливає динамічний розвиток туристичної галузі.

Зважаючи на реалії сьогодення, основна увага держави має бути зосереджена на подоланні наявних негативних тенденцій, створенні системних та комплексних передумов для розвитку сфери туризму як одного із пріоритетного напрямку для економічного зростання країни та наповнення бюджетів всіх рівнів.

Ситуація, що склалася в державі на цей час, потребує рішучих кроків з визначення державної політики у сфері туризму. Активізація розвитку пріоритетних для України в'їзного та внутрішнього туризму можлива шляхом об'єднання зусиль органів державної влади, представників туристичного бізнесу та інститутів громадянського суспільства для популяризації України у світі.

Не зважаючи на те, що за даними Адміністрації Держприкордонслужби, за I півріччя 2017 року до України в'їхало 6,3 млн. туристів, що на 8,7 % більше, ніж в аналогічному періоді 2016 року, кількість туристів у 2016 році майже вавічі менша, ніж у 2013 році, та на 42 % менша у порівнянні з 2010 роком. Головною мотивацією в'їзного туризму за I півріччя 2017 року є приватні подорожі, на які припадає 94,1 % усіх подорожей, та які зросли на 6,8 % у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року. З метою «туризм» кількість в'їзних іноземців знизилась у 3,4 рази у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року [1].

Таблиця 1

Динаміка відвідування України іноземними туристами

	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	2015р.	2016р.
Іноземні туристи, що в'їхали до України, млн. осіб	23,5	23,9	24,6	25,7	13,0	12,9	13,6

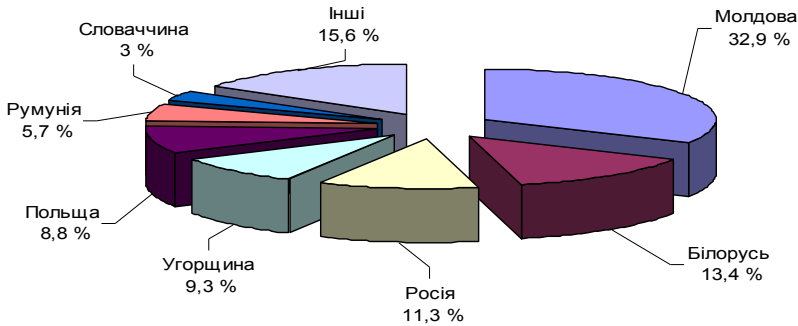

Рис. 1. Розподіл за країнами чисельності іноземних громадян, які відвідали Україну у 2016 році

Висновки. Таким чином, забезпечити раціональне використання туристичних ресурсів та досягти оптимізації витрат з державного і місцевих бюджетів на здійснення заходів у сфері туризму дозволить належний рівень міжгалузевої координації та міжрегіональної кооперації.

Важливе значення у розвитку туризму також має удосконалення діючої нормативно-правової бази. Розробка та реалізація в Україні дієвої державної політики щодо розвитку туристичної галузі наблизить нашу державу до співробітництва з провідними країнами світу. Дедалі більшого значення набуває науково-практичне обґрунтування формування сприятливого правового, економічного, інформаційного та фінансового середовища для розвитку туризму в державі. Все це зумовлює нагальну потребу подальшої розробки та вдосконалення механізмів державного регулювання і організаційного забезпечення розвитку туристичної галузі.

Генеральна асамблея Організації Об'єднаних Націй оголосила 2017 рік Міжнародним роком стійкого розвитку туризму, метою якого є сприяння кращому взаєморозумінню між народами у всьому світі, в результаті чого буде підвищено інформованість про велику спадщину різних цивілізацій та краще розуміння цінностей, притаманних різним культурам, сприяючи тим самим зміцненню миру у всьому світі. Генеральний секретар ЮНВТО Талеб Ріфаї зазначив, що Міжнародний рік сталого розвитку туризму - це унікальна можливість для промоції внеску туристичного сектора в загальний сталий розвиток, включаючи його економічну, соціальну та екологічну складові, а також для підвищення обізнаності про справжні розміри

сектора, що часто недооцінюється. Саме у 2017 році розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р було схвалено Стратегію розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Згідно Стратегії єдиним шляхом розв'язання системних проблем у сфері туризму та курортів є стратегічно орієнтована державна політика, основним завданням якої є визначення туризму одним з основних пріоритетів держави, впровадження економіко-правових механізмів успішного ведення туристичного бізнесу, інвестиційних механізмів розвитку туристичної інфраструктури, інформаційно-маркетингових заходів з формування туристичного іміджу України.[2] Тож перші кроки до створення сприятливих умов для розвитку сфери туризму та курортів зроблено, але це лише самий початок, оскільки сформувати туристично-рекреаційний простір України можна лише шляхом створення та забезпечення функціонування зон розвитку туризму та курортів, запропонувавши споживачеві конкурентоспроможний національний туристичний продукт. Отже, основними завданнями управління туризму та курортів є: реалізація державної політики у галузі туризму, сфері курортів та рекреації; організація виконання законодавства України у сфері туризму, курортів та рекреації, здійснення контролю за його реалізацією; здійснення виконавчих та організаційно-розпорядчих функцій щодо організації і розвитку сфери туризму та курортів; утвердження позитивного національного туристичного іміджу на території України та за її межами.

Лише дотримуючись успішної реалізації стратегії можливо буде перетворити сферу туризму на високорентабельну, інтегровану у світовий ринок конкурентоспроможну сферу, що, в свою чергу, забезпечить прискорення соціально-економічного розвитку регіонів і держави в цілому, сприятиме підвищенню якості життя населення, гармонійному розвитку і консолідації суспільства, популяризації України у світі.

Література.

1. Інформація щодо показників розвитку сфери туризму та курортів у 2016 році. Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=be44a1a7-69b3-4a77-a86a-447499abcd6&tag=Analitika>
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168 р Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року.
3. Закон України «Про туризм» від 18.11.2003 р. № 1282 Про внесення змін до Закону України «Про туризм» : Закон України від 18.11.2003 р. № 1282-IV

4. Програма «Турист України» Режим доступу: <https://touristua.com/>
5. В Україні немає жодного туристичного проекту, який відповідає міжнародним стандартам. Інтерв'ю з заступником Міністра економічного розвитку і торгівлі України М. Тітарчуком. Режим доступу: <https://tsn.ua/interview/v-ukrayini-duzhe-bagato-proektiv-ale-zhodnogo-yakiy-vidpovidav-bi-mizhnarodnim-standartam-949788.html>
6. Резолюція, прийнята Генеральною Ассамблеєю ООН Міжнародний рік устойчивого туризму в інтересах розвитку, 2017 рік з 22 грудня 2015 року. Режим доступу: <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/RES/70/193>
7. Постанова Верховної Ради України від 13 липня 2016 року № 1460-VIII Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України».
8. **Білоус С.В.** Організаційно-економічні засади розвитку туристичного бізнесу України: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.03 / **С.В. Білоус**, ЛНУ ім. І. Франка. – Львів. 2012. – 20 с.
9. **Антонюк Н.В., Занько Ю.С.** Державна політика України у сфері туризму: досвід і проблеми реалізації / **Н.В. Антонюк, Ю.С. Занько** // Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини». – 2008. – Вип. 24. – С. 7-12.
10. Механізми державного регулювання сфери туризму: сутність і шляхи удосконалення / **А.М. Близнюк, Л.І. Давиденко, Н.Й. Коніщева** // Вісник ДІТБ. Серія «Економіка, організація і управління підприємствами (у туристичній сфері)». – 2007. – № 11. – С. 76-84.
11. **Дудник О.В.** Шляхи стимулювання туристичної привабливості в Україні / **О.В. Дудник, М.М. Майборода** // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ 2016р. – Випуск 182. – С. 195-203.
12. **Подольська О.В.** Рекреаційний потенціал як основа формування конкурентоспроможного туристичного продукту / **О.В. Подольська** // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ. – 2017. – Випуск 182. – С. 213-220.

References.

1. Informacija shhodo pokaznikov rozvitku sferi turizmu ta kurortiv u 2016 roci [Information on indicators of tourism and resorts development in 2016]. www.me.gov.ua. Rezhim dostupu: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=be44a1a7-69b3-4a77-a86a-447499abcd6&tag=Analitika> [in Ukrainian].
2. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16 bereznia 2017 № 168-r Pro skhvalennia Stratehii rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2026 [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 16, 2017 No. 168-p On

Approval of the Strategy for the Development of Tourism and Resorts for the period up to 2026]. (2017, 16 March). [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy «Pro turyzm» vid 18.11.2003 r. № 1282 Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro turyzm» : Zakon Ukrainy vid 18.11.2003 № 1282-IV [Law of Ukraine «On Tourism» dated November 18, 2003 No. 1282 «On Amendments to the Law of Ukraine» On Tourism «: Law of Ukraine dated November 18, 2003 No. 1282-IV]. (2003.18 November). [in Ukrainian].

4. Prohrama «Turyst Ukrainy» [Program «Camper»]. (n.d.). *touristua.com*. Retrieved from <https://touristua.com/>

5. V Ukraini nemaie zhodnoho turystychnoho proektu, yakyi vidpovidaie mizhnarodnym standartam. Interviu z zastupnykom Ministra ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy M.Titarchukom [V Ukrainy not useful zhodnoho turystychnoho project, yakyi vidpoviday mizhnarodnym standard. Interview z zastupnykom Minister of Economics of the rozvytku i torhivli Ukrainy M.Titarchukom]. *tsn.ua*. Retrieved from <https://tsn.ua/interview/v-ukrayini-duzhe-bagato-proektiv-ale-zhodnogo-yakiy-vidpovidav-bi-mizhnarodnim-standardam-949788.html> [in Ukrainian].

6. Rezolucija, prinjataja General'noj Assambleej OON Mezhdunarodnyj god ustojchivogo turizma v interesah razvitija, 2017 ot 22 dekabnja 2015 goda [Resolution adopted by the UN General Assembly International Year of Sustainable Tourism for Development, 2017 from December 22. 2015]. (2015 22 December). *www.un.org*. Rezhim dostupu: <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/RES/70/193> [in Russian].

7. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 13 lypnia 2016 roku № 1460-VIII Pro Rekomendatsii parlamentskykh slukhan na temu: «Rozvytok turystychnoi industrii yak instrument ekonomichnoho rozvytku ta investytsiinoi pryvablivosti Ukrainy» [Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy on 13th December 2016, the number 1460-VIII of the Pro Recommendations to the parliamentarians on the topic: «To develop tourism industry as a tool for economic development of the investment of pryvablonosty Ukrainy.»]. [in Ukrainian].

8. **Bilous S.V.** (2012). Orhanizatsiino-ekonomichni zasady rozvytku turystychnoho biznesu Ukrainy [Organizational and economic bases of development of tourist business of Ukraine]. *Abstract of dissertation of candidate of economic Sciences*, p. Lviv, p. 20 [in Ukrainian].

9. **Antoniuk N.V., Zanko Iu.S.** (2008). Derzhavna polityka Ukrainy u sferi turyzmu: dosvid i problemy realizatsii [State policy of Ukraine in the field of tourism: experience and implementation problems]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya «Mizhnarodni vidnosyny» - Visnyk of Lviv University. Series «International Relations»*, Issue 24, pp. 7-12 [in Ukrainian].

10. **Blyzniuk A.M., Davydenko L.I., Konishcheva N.I.** (2007). Mekhanizmy derzhavnogo rehuliuвання sfery turyzmu: sutnist i shliakhy udoskonalennia [Mechanisms of state regulation of the sphere of tourism: the essence and ways of improvement]. *Visnyk DITB. Seriya «Ekonomika, orhanizatsiia i upravlinnia pidpriemstvamy (u turystychnii sferi)» - Bulletin of DITB. Series «Economics,*

organization and management of enterprises (in the tourism sector)», No 11, pp. 76-84 [in Ukrainian].

11. **Dudnyk O.V., Maiboroda M.M.** (2016). Shliakhy stymuliuвання turystychnoi pryvablyvosti v Ukraini [Ways to stimulate of tourist attraction in Ukraine]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka - Bulletin of Kharkov national technical University of agriculture named Peter Vasilenko*, issue 82, pp. 195-203 [in Ukrainian].

12. **Podolska O.V.** (2017) Rekreatsiynyi potentsial yak osnova formuvannya konkurentospromozhnogo turystychnoho produktu [Recreational potential as the basis for the formation of a competitive tourist product]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka – Bulletin of Kharkov national technical University of agriculture named Peter Vasilenko*, issue 182, pp. 213-220) Kharkiv: KhNTUSH [in Ukrainian].

Анотація.

Харчевнікова А.С. Сучасний стан та перспективи розвитку туризму в Україні.

У статті розглянуто особливості розвитку туристичної галузі України на сучасному етапі. Важливе значення у розвитку туризму також має удосконалення діючої нормативно-правової бази. Розробка та реалізація в Україні дієвої державної політики щодо розвитку туристичної галузі наблизить нашу державу до співробітництва з провідними країнами світу.

Ключові слова: туристична галузь, розвиток туризму.

Аннотация.

Харчевникова А.С. Современное состояние и перспективы развития туризма в Украине.

В статье рассмотрены особенности развития туристической отрасли Украины на современном этапе. Важное значение в развитии туризма имеет также совершенствование действующей нормативно-правовой базы. Разработка и реализация в Украине действенной государственной политики по развитию туристической отрасли приблизит наше государство к сотрудничеству с ведущими странами мира.

Ключевые слова: туристическая отрасль, развитие туризма.

Abstract.

Kharchevnikova L.S. The modern state and prospects of development of tourism are in Ukraine.

In the article the features of development of tourist industry of Ukraine are considered on the modern stage. Important in the development of tourism is also improving the current regulatory framework. Development and implementation in Ukraine of effective state policy on development of the tourism industry will bring our country to cooperate with leading countries of the world.

Key words: tourist industry, development of tourism.